

AZ „ORSZÁGOS HALÁSZATI EGYESÜLET” HIVATALOS KÖZLÖNYE

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

A FÖLDMIVELÉSÜGYI MAGYAR KIR. MINISTERIUM TÁMOGATÁSÁVAL

KIADJA: AZ „ORSZÁGOS HALÁSZATI EGYESÜLET” BUDAPESTEN,
IX. ker., Üllői-ut 25. sz. (Köztelék.)

Az „Országos Halászati Egyesület” tagjai ingyen kapják.

SZERKESZTI: LANDGRAF JÁNOS, ORSZ. HALÁSZATI FELÜGYELŐ
Budapest, V., Báthory-utca 19. sz.

Nem tagoknak előfizetési díj: Egész évre 6 K. Félévre 3 K.

HIVATALOS RÉSZ.

Magy. királyi földművelésügyi miniszter.

8764 sz.—V/5.

KÖRRENDELET

valamennyi törvényhatóságnak.
(Budapest székesfőváros kivételével.)

A kincstári bélyeges halászszygy-ürlapok kezelésének, és a halászszygyek kiállításának módosítása tárgyában a m. kir. pénzügyminiszter úr által f. évi január 19-én 99371/902. sz. a. valamennyi m. kir. pénzügyigazgatóságához, kir. adóhivatalhoz és bélyeganyag kezeléssel megbízott hivatalhoz velem egyetértőleg kiadott körrendelet értelmében (megjelent a „Budapesti Közlöny” f. évi 18-ik számában) jövőre a halászszygyeket — a törvényhatósági joggal felruházott városokra is kiterjedőleg — az illetékes közigazgatási hatóságok engedélyező végzése alapján a kir. adóhivatalok, vagy a bélyeganyag kezelésével megbízott kir. jövedéki hivatalok állítják ki. A halászszygról szóló 1888-ik évi XIX. t.-cz. végrehajtása tárgyában 5000/889 sz. a. kiadott miniszteri rendelet 7. §-ának az a rendelkezése tehát, mely szerint a halászszygyet az első fokú hatóság köteles kiállítani hatályát veszti; érvényben marad azonban továbbra is az a rendelkezése, mely szerint a halászszygyet bármely első fokú hatóságnál (törv. 60. §.) kell akár szóval, akár írásban kérni; ez a hatóság ezentúl a kérelem felett végzéssel határoz, s az engedélyező végzés alapján a halászszygyet a hatóság székhelyére illetékes kir. adó-, vagy bélyegkezeléssel megbízott jövedéki hivatal állítja ki és adja ki a félnek.

Hogy az elsőfokú hatóság a reá ruházott ellenőrzési jogot gyakorolhassa, s hogy a már idézett 5000/889 számú végrehajtási rendelet 13. §-ában kötelességévé tett nyilvántartási jegyzéket vezethesse, a halászszygyeket kiállító adó- vagy jövedéki hivatal a jegyekre vonatkozó napi jegyzék másolatát minden hó lejártával az illetékes elsőfokú hatóságnak megküldeni tartozik.

A vármegyék alispánjai és a városi törvényhatóságok

polgármesterei részére engedélyezve volt halászszygy-ürlap hiteleket a kir. pénzügyigazgatóságok kötelesek azonnal megszüntetni, s a leszámolás végső határidejéül f. évi február hó vége tűzetett ki.

Ezen pénzügyminiszteri körrendelet kapcsán utasítom a vármegyék járásainak főszolgabíráit, valamint a városi törvényhatóságok és rendezett tanácsú városok rendőrkapitányait, hogy a mennyiben az engedély az 1888: XIX. t.-cz. 67. §-a értelmében meg nem tagadandó, — az engedélyező végzésben kötelesek annak, a ki részére a halászszygy kiállítandó, nevét, állását- vagy foglalkozását és lakóhelyét pontosan megjelölni, s az érvényességi időtartamot, a melyre a halászszygy kiállítandó lesz, kiűntetni; továbbá kötelesek a végzést a személyesen, vagy megbízott révén jelentkező félnek azzal az utbaigazítással átadni, hogy a végzést a hatóság székhelyére illetékes kir. adóhivatalhoz vagy bélyeganyag kezelésével megbízott kir. jövedéki hivatalhoz nyujtsa be, a mely hivatal az engedélyező végzés bevonása, s a szabályszerű (4 koronás) bélyegilleték lefizetése után a halászszygyet kiállítja s neki, vagy megbízottjának kézbesíti.

Figyelmeztetem a hatóságokat, hogy oly esetekben, a mikor a felek nem személyesen, vagy megbízott által kérik a halászszygy kiadását s netán készpénzt csatolnának a kérvényhez, az engedélyező végzést a szabályszerű bélyegilleték ellenértékét képező készpénzzel együtt küldjék meg a halászszygy kiállítására kötelezett hivatalnak, mert ez a hivatal csak akkor állíthatja ki a halászszygyet, ha a bélyegilleték befizettetik.

Jelen rendelettel a halászszygyi törvény végrehajtása tárgyában kiadott 5000/889 számú miniszteri rendelet 9. és 12. §§-ai, valamint a 6. §-ának az a kitétele, hogy az elsőfokú hatóságnál kell halászszygyet váltani, hatályon kívül helyeztetnek.

Erről a törvényhatóságot tudomás és megfelelő közzététel végett azzal értesitem, hogy közegeit a rendeletem értelmében való eljárásra utasítsa.

Budapest, 1903. január 24.

A miniszter helyett:

Kiss, államtitkár.

Az új halvámok.

A külföldi halaknak hazai halaspiacainkon, egyre fokozódó térfoglalása saját termelésünkben is éreztetvén hatását, természetesen, a hazai termelők nagy serege között a haltenyésztők és a halkereskedők is ugyancsak szorongva várták a régen készülő osztrák-magyar vámterületre vonatkozó autonóm vámtarifa javaslatot.

A legutóbbi — 1887-ben megállapított — vámtarifa, több mint 15 év óta áll fenn. Ezen másfél évtized alatt, korunkat jellemző rohamos haladás folytán, óriásit változott a termelésnek minden ága. Az államok gazdasági életében megnyilatkozó fejlődés, a termelési viszonyok gyökeres módosulásai éppen úgy, mint a közlekedési eszközöknek alig sejtett tökéletesedése, úgy másutt, mint nálunk, az állam életében és vámpolitikájában oly átalakulásokat eredményezett, a melyek miatt a jelzett törvény teljesen alkalmatlan arra, hogy gazdasági érdekeinket akár megvédje, akár pedig ehhez megfelelő alapot nyújtson, a nemzetközi szerződéseink megújítása érdekében a külfölddel folytatandó tárgyalásoknál.

Áll ez különösen a halászatra nézve, a melyiknek átalakulását legjobban az mutatja, hogy ennél ez alatt az idő alatt, a termelés sulypontja a természet adta halászati területekről a mesterségesen létesítettek felé terelődött. Igaz, ma még csak átmeneti korról beszélhetünk e tekintetben, de szemben azzal a körülménnyel, hogy fejlődésének és virágzásának minden természetszabta előfeltétele megvan, nem lehet kétséges, hogy az átmenet csak rövid tartamu lesz. Teljes joggal állítható tehát, hogy a halfogásra irányuló az a tevékenység, melyet halászat alatt eddig közönségesen értettek, napjainkban mind inkább az *iparszerű termelés* jellegét ölti magára, a melyiknél épp úgy, mint a többi termelési ágaknál, a szakértelem és a tőke játszik a főszerepet.

Ki vonhatná tehát kétségbe, hogy a dolgok ilyen állása mellett a halászat művelése és fejlesztése nemcsak rá szorul az állam gondozására, de azt meg is érdemli annál inkább, mert általa óriási kiterjedésű olyan területek válhatnak hasznóhajtóvá, a melyek ma paragon hevernek. Ma, a mikor minden állam egész erejével azon van, hogy a védelem fokozásával a belföldi piacot saját termelése és munkája számára biztosítsa, a haltermelők is teljes joggal várhatják érdekeiknek méltánylását.

Köztudomású, hogy úgy Románia, mint Oroszország, ősi, természetes halgazdaság birtokában, jóformán költség nélkül szerzik a halat. Velük tehát teljes lehetetlen versenyeznünk. Ehez járul, hogy a hal romlandóságánál fogva nemcsak nem mozgékony, de annyira helyhez kötött áru, hogy a belföldi piacot egyáltalán nem nélkülözheti. Mert pedig a külföldön kivétel nélkül a *véltvamos* irányzat érvényesül ezidőszerint, sőt Németország ismeretes vámtarifájában immár konkrét alakot is öltött: saját termésű halaink kedvezőbb értékesíthetése végett mi sem nélkülözhetjük az ide vonatkozó vámtételeknek a változott viszonyokhoz mért fokozását.

Megelégedéssel látjuk a kormány javaslatából, hogy az Országos Halászati Egyesület emlékiratában foglaltak illetékes helyen méltánylásra találtak, mert kívánságunkhoz mérten a friss halakra nézve, a mi hazai termelésünket leginkább érinti, 20 K. vámot kíván megállapítani. A régi vámhoz képest 420% emelést jelent ez, amennyiben az 1887-i tarifa erre nézve 476 K. díjtételt tartalmazott. Sajnos ezt sem szedték be, mert a külföldi államokkal kötött kereskedelmi szerződésekből a halakra nézve vámmentesség volt kikötve.

Nézetem szerint behozatalunk rohamos emelkedését éppen az eddig fennállott igen alacsony, sőt a vámszerződésekkel egészen is megszüntetett vámoknak lehet tulajdonítani. Ha tehát a most szóbanforgó vám-

Régi víz.

— A „HALÁSZAT” eredeti tárczája. —

Irta: *Jurán Vidor.*

IV.

A molnárlegény lezárta éjszakára a zsilipet, aztán nekidült a gádornak s hallgatta az órlók beszédeit. Két öreg asszony és egy fiatal menyecske kuporgott a fal melletti keskeny padon.

A pörgetyű meg a pitle lármázva zörgött, a vén malomkerék tompa zúgással forgott tengelye körül.

A legény e zajon keresztül is meghallotta az asszonyok beszédét. A falu összes híreit tálták itt föl. Temettek-kereszteltek, aztán szóba került néhány csalfa viganó is. A fiatal, leányarcú menyecske eltakarta félke ével az arcát, a többi hangosan nevetett, örült a lelkük, hogy másnak a becsületén rágódhattak.

Künn alkonyodik.

A mezei úton hosszú gabonás szekerek döcögnek s a súlyos teher alatt nyikorogva jajdulnak föl a kerekek. Az alkonyi szellő főkapja a hazatérő aratók egy-egy daltörredékét, melybe lágyan belesusog a két nyárfa ezernyi levele. A mohepte malomtetőt zeg-zugos repüléssel körülkeringik az éj néma szárnyasai: a denevérek; a malom patak összefolyásánál pedig néha a vízi hiéna, a vidra éles füttyje hallatszik.

A pitvar ajtaja föl pattan, két töpörödött alak lép a molnár szobájába. Nemsokára kijönnek, a majszter megveregeti a barázdás képű öreg vállát, a kapuban összeharcolóznak s a pitvar ajtaja újból bezárul.

Misa, a molnárlegény eltűnődik.

Ki az a két ember? Vállveregetés — ritkaság az itt a malomban!

Besötétedett.

A mestergerendán lógó lámpa gyér világosságot ont szerte-szét, az egyik asszony zsákba rakja megörült lisztjét, a másik feltölti a garatot, a pitle egény pedig füttyörészve indítja meg a nagy malomkereket.

* * *

Kigyuladt az ég csillagtábor. Egyik-másik fénye nagyot lobban, aztán lángoló barázdát szánt a sötét háttérre s bukik-hull a mélységbe.

Az ingoványok szélén, a mocsárban megszólalnak az éj trubadúrjai. Mély kurrogással kezdi az egyik, a többi hangos brekkegéssel felel. Nótájuk a malom zúgásával egybefoly, az egyik daltam erősbül, a másik lassan elhal.

A folyó is csak most lehelte ki a ködsávot, mely a tükrén elhúzódik. A kelő hold bágyadt sugarai átszűrődnek a szélein; olyan ez a libegő vízpára, mintha vakító kerettel szegélyezték volna körül.

A malomban még vislog a lámpa, a pörgetyű meg a pitle vigan zörög, csak a zúgó körül csöndes minden. Néha-néha fürgé halak mutatkoznak a víz felületén, játékaikat nem zavarja semmi.

A pitvarból hangos beszéd hallatszik. Valamelyik sutból előkerül a molnárlegény és kíváncsian nézegeti a távozó uradalmi inspektort. A vén molnár tisztességből az ajtóig kíséri és hangosan ráhagyja:

— Már csak úgy lesz nagyságos Uram, a mint mondani tetszik!

tételek alkalmazva lesznek, nincs kétségünk a helyzet alapos javulására. Az új tételek ugyanis teljesen eleget adnak arra, hogy ne csak az eddigi növekedést akasztsák meg, de hogy általuk elejét vehessük a német vámemelést folytán onnan kiszoruló s előreláthatólag nálunk elhelyezést kereső árúk beözönlésének is. Ez pedig a fennforgó viszonyok között olyan előny saját termelésünkre, a mely emberi számítás szerint teljesen alkalmas a következő évtizedre érdekeinket biztosítani. Ugyanazért a továbbiakat illetőleg törekvéseink irányát abban látjuk, hogy e vámtételek tényleg hatályba is lépjenek, nevezetesen hogy ne ejtsen rajtuk csorbát az az alkudozás, a mely felettük előre láthatóan folyni fog akkor, a mikor a tarifatorvény életbelépése után külkereskedelmükre vonatkozó egyezmények tárgyalása sorra kerül.

Ha akadnának halászaink között olyanok, a kik a tervezett vámemelést keveslik s érdekeik védelmére nagyobb díjtételekre számítottak, ám azok vegyék figyelembe azt is, hogy alig képzelhető nehezebb feladat a vámvédelem mértékének igazságos megállapításánál. Esetünkben, megelőzve az Ausztriával való viszonyunkból folyó akadályokat, csupán azokra a nehézségekre utalunk, amelyek a fogyasztók szempontjából fennforognak, amiért ez a vám természetesen az élmezőnyt drágítja. Nem kell külön bizonyítani, hogy az ő érdekeik előtt már csak azért sem lehet szemet hunyni, mert számuk sokszorosan felülmúlja a termelőkéit. Szerintem az utóbbiak jogos téren csak addig állanak, a mig olyan vámtételeket követelnek, a melyik mellett termelőjüknek rendes polgári haszonnal való üzése biztosítottnak tekinthető. Ennél nagyobb vám a fogyasztót indokolatlanul terhelné s állami szempontból olyan kedvezményt jelentene, a melyet egyik osztály a másik terhére kapott.

Egyébként a javasolt vám mértékének megállapításával figyelembe vett tényezők tekintetében alapos tájé-

kozást nyújt a javaslatot kísérő megokolás, a melyet egész terjedelmében közlünk, hogy azt t. olvasóinkkal minél inkább megismertethessük. Csupán azt említjük meg, hogy a 658 vámtételt tartalmazó terjedelmes munkát 51 fejezetre osztják, a melyek közül a IX-ik foglalja magában 75. és 76. számú azon vámtételeket, a melyek bennünket érdekelnek s a melyeknek szövege szószerint ez:

75. *Friss hal, édesvízi rák, szárazföldi*

csiga, scampi --- --- --- --- --- 20 korona.

„Annyi kétségtelen, hogy édesvízi halászatunk — a mely azelőtt a halászható vizek bőségénél fogva nagy jelentőségű volt — jelentőségéből igen sokat veszített, a mit részben a vízszabályozások, részben az ármentesítések, de tetemes részben a gőzhajózás terjedése, valamint a rablóhalászat is idéztek elő. Míg azelőtt a természet maga gondoskodott arról, hogy vizeink halbősége meg ne fogyatkozzék, most mesterséges úton, rendszeres tenyésztés és ápolás útján kell helyrehozni a halgazdaságunkban a kultura haladása folytán általában előállott apadást. Édesvizeink halfajainak száma meghaladja a 60-at, de ezek közül körülbelül csak a fele képezi rendszeres fogyasztás tárgyát; egyes fajták állománya azonban nagyon megfogyatkozott.

Annak előtte halgazdaságunk alapját a folyóvizek képezték, újabban, a mióta a haltenyésztés regenerációja megindult, a haltenyésztés súlypontja a folyóvizekről mindinkább az álló vizekre s az úgynevezett halgazdaságokra helyezkedik át.

A kormány halászati ügyünk fejlesztését törvényhozási s rendeleti intézkedésekkel, sőt pénzbeli segéllyel és ingyenes halikra kiosztásával is mozditja elő. Nagyrészt ezen támogatásnak tulajdonítható halgazdaságunk létesülése és fejlődése.

A halászat emelésére nézve tett eddigi intézkedéseknek tulajdonítható, hogy 1901. év végéig 78 helyen mintegy

Az udvarból jó negyedóra múlva bekiált a májszter:

— Misa!

— Itt vagyok!

— Hozd ki a Bodros nyaksziját.

A legény a szoba egyik sarkából kihúzza a lánczot, az udvaron megköti a kuvaszt s vár.

A vén molnár egy repedt malomköré ül, aztán kihúzza dohányzacskóját s pipára gyújt. Kezét néhányszor végig rántja ócska, zsiros kalapra; a karimáján s megpiszkálja az égő dohányt.

A lompos kutya hirtelenül fölugrik, lábával a földben lyukat kapar, aztán nekiszegi fejét a csillagos égnek és rémesen vonít.

A távoli faluból visszafelelgetnek a pajások, a nyárfa tetején élesen rikolt a lángbagoly, a molnár pedig egykedvűen s mozdulatlanul pipázik,

* * *

Két alak gunnyaszt a folyó partján.

Az uraság széles táblái a vizig nyulnak. Mintha egy láthatatlan kéz sok búbos boglyát rakott volna egymás mellé, olyan púposak a tagon fekvő keresztiek, melyek mögött sötét árnyék lappang.

Az ugarföldön kopott bundájú róka sétál. A dombról megugajja az elalvó holdvilágot, aztán kullogva nekivág a luczernásnak.

A mennybolt déli felén sötét felhők gyülekeznek. Széles szárnyaikat szétterpesztik az ég pereméig, lassan-lassan körülfogják a holdvilágot, a gyűrű szűkül, a halvány derengést fölvaltja végül a koromsötétség.

A part mentén lidérczfény lobban, a mely libegve a

ringó hullámok fölé sikklik. Itt megnő a lángja, az erős-bülő fénynél fültűnik két vizet gázló alak körvonala.

A fiatal legény vékony nyelvű serpenyőt hord, azon égnek zajtalan lánggal az erdei fenyő iczi-piczi hasábjai.

Mellette hajlott dereku öreg alak lépdel, kezében megmegvillan a 4-ágú szigony, a mint a fáklya sápadt fénye átsikklik rajta.

Mind a kettő kimért, nesztelen lépésekkel halad víz ellen s a bodros hullámok körülnyaldossák lábaikat; néha megállnak egy pillanatra s ilyenkor villámgyorsan sujt a halált hozó szigony.

A hal a meder kiálló szirtjei a zúgó árt szétválasztják, kettős folyás keletkezik, melyeket aztán csendes víz követ. E közökben pihennek a vadászatban kifáradt vízi ragadozók és itt osztja legtöbbször a biztos kéz a kikerülhetetlen halált.

Az ég sötét felhőtengeréből kibontakozik hirtelenül a hold, sugarai megvilágítják a vidéket.

A víz fölött kialudt a lobogó láng, a halászok a parton pihennek. A lény nem bálványuk, ők csak a koromsötétségért rajonganak.

A síheder legényen félre csúszott a vászoning, vállába mélyen vágódik a halakkal telt hálósák zsinórja. Nyilásából egy-egy hal tenyérszerű farkúzója lóg ki. Még csak nem is oly régen a vizet szelte vele a hal, mely most annyi más bajtársával közös sorsra, szigonyvégre jutott.

A vén halász hirtelenül fölugrik és meglöki fiatal társát:

— Hallod?

— Mit?

— A vonítást.

Rövid hallgatódzás után gyorsan súgja:

10,300 kat. ho'd kiterjedésű tógazdaság létesült, a melyek országos átlagban holdankint 92 kg. összesen tehát évenként mintegy 10.000 q halat hoznak forgalomba, továbbá, hogy közvízeink halászatának rendszeres művelése érdekében eddig 55 társulat alakult, több mint 252,000 kat. hold vízterületen és végül, hogy a hegyvidéki patakok behalásztásán 82 oly pisztrángköltő telep dolgozik, a melyek mintegy 2 millió darab halivadékot juttatnak évenként a vizekbe. A halállomány szaporítására a kormány 1891-től 1900-ig 7.080 ezer darab pisztrángikrát, 3.086 ezer drb szivárványos pisztrángikrát, 153 millió darab süllőikrát, 50 ezer drb ponty és 450 ezer drb rákivadékot osztott szét ingyenesen magánosok és halászati társulatok között.

Az eredmény azonban lassan jelentkezik; az ország állandóan jóval több halászati terméket hoz be, mint a mennyit kivisz.

A forgalom, behozatal és kivitel egyaránt állandóan növekszik, csak hogy a behozatal gyorsabban és erősebben, mint a kivitel. Az utolsó 17 év alatt hal stb. behozatalunk csaknem tízszeresére emelkedett, ellenben halkivitelünk alig lett három és félszer oly nagy 1901-ben, mint volt 1885-ben.

A behozatal édesvízi halakban főképen Oroszországból és Rumániából származik, míg Olasz- és Németországból tengeri halakat hozunk be. Kivitelünk főleg Németországba és Szerbiába irányul.

Hasonlóan kedvezőtlen a vámterület külforgalmi mérlege is; 1891-ben a mérleg még aktiv volt, azóta rosszabbodva, 1901-ben a behozatal több mint kétszeresen múlja felül a kivitelét s a forgalmi mérleg passzivitása 5 millió korona értéket képviselt.

Jelenlegi vámtarifánk a friss halak, a rákok és csigák vámját 476 K-ban állapítja meg, a szerződéses forgalomban a behozatal vámmentes.

— Hallom!

Szerszámaikat összeszedik, a legény kérdőleg tekint a vén halászra, az meg szótlanul neki vág a rövidebb útnak, a vadvízeken keresztül az Ördögekőve felé.

* * *

Hajnalodik.

A lisztes malomablakon beszűrődik a halvány derengés, a sötétség lassan fakul, eloszlik.

A fal melletti keskeny padon édesen szunyókál két őrlőasszony. A pitlislegény lustán nekidült a gádornak, áimos pillái olykor lezáródnak s mikor összerezzenve magához tér, a szürkületbe mélyeszi tekintetét.

Félig álmosan, félig merengve eltűnődik. Mormogva önmagához beszél, mint a ki egy dolgon régóta rágódik, melyet nem ért.

— Hogy is volt csak?

Este két alak jött a malomba, néhány óra múlva az uraság inspektora is, vállán a rövid csővű fegyverrel.

Mit kerestek ezek itt?

Aztán!

A majszter nyugodtan pőfékelt az udvaron, a Bodri meg hosszan-sokáig üvöltött. Valahol az Ördögekőve körül rémesen vonított egy hang; mire a vén molnár kiverte pipáját, a kutya pedig fáradtan feküdt az ől sarkába.

Miért volt mind ez?

Az Ördögekőve!... Ki volt hát e két alak?...

A legény összerezzen. a pörgetyű meg a pitte esőndes bongással zsörtölődött egymással, csak a vén malomkerékre zuhogó víz bűgött rémesen.

Álmosan mezdörzsölte a szemét, aztán néhány ugrással lefutott a lépcsőn, vállára kanyarította az egyik zsákot, mert a garatot föl kell tölteni.

Halászatunk jövő fejlődésének érdekében, a halakra vetendő vámok megállapításakor figyelemmel kell lennünk arra, hogy egyrészt a velünk főleg keletről és délkeletről szomszédos területek halászata évről-évre kedvezőbb körülmények köze emelkedve, mindinkább hódít áruival piacainkon, másrészt pedig a Németbirodalom az oda főleg Ausztriából, nagy mennyiségben bevitelre került pontyokra az új vámtarifa szerint 15 márkás (= 18 koronás) vámot állapított meg. A vámtéher, valamint a vámkezelés által előálló nehézségek következtében, az élve szállítás majdnem lehetetlenné fog válni, úgy hogy az osztrák termelés feleslege a vámtáron belül fog maradni.

Ily viszonyok között hazai haltenyésztésünk csak úgy fejleszthető, ha legalább az illetéktelen versenytől sikerül azt megóvni, a mely cél elérésének egyik tényezője gyanánt a megfelelő vámvédelem tekintendő, a mely oknál fogva a vámnak 20 koronára való emelése hozatik javaslatba.

Figyelembe veendő még, hogy a javasolt vám a szerződéses tárgyalások alkalmával a behozatalunkban érdekelt államok részéről előreláthatólag újból alkudozások tárgyát fogja képezni; a jelenlegi alacsony vámmal szemben éppen ezen alkudozásokra való tekintettel célszerűbb a vámot a tervezetben kilátásba vett magasra emelni.

76. *Friss tengeri kagylós- vagy héjas-állatok (pl. osztriga, homár, tengeri pók, ollótlán rák, teknősbéke), forrázva is, de héjukból ki nem szedve --- --- 60 korona.*

„Az ide sorozott állatok sem a belföldi termelés, sem a forgalom szempontjából nem bírnak különös jelentőséggel. Hatályosabb vámvédelemre nincs szükség. A jelenlegi 59/52 koronás vám kikerekítve fentartatott.“ L.

~~~~~

A Tisza halászata hajdan és most.

Irta: Répássy Miklós.

A Tisza folyót nem hiába mondjuk hazánk legmagyarabb vizének; nemcsak azért, mert itt ered s itt végzi futását, de különösen azért, mert a magyar nép nagyon számos, életnyilvánulásának volt a legjellemzőbb tényezője, ezek között elsősorban a halászatnak.

A halászat népünk ősi foglalkozása, jobban mondva ősi *munkája*, a melylyel a mint azt Herman Ottó a Magyar halászatról írott könyvében oly mesterien kifejti, a maga társadalmi alapjának megépítésében igen halhatósan vett részt.

Ehez a munkához legnagyobb részben a Tisza adta a módot; a Tisza mente volt mindenkor a magyar halászat klasszikus földje. Halrajzában hazánk halfajai csaknem valamennyien képviselve vannak.

Forrásvidékén a pisztráng-félék honosak; legfelül a *sebes-pisztráng*, alatta a *pénzes pér* s még alább a még hegyi jellegű, de már bővebb vizű folyóban le Máramaros-Szigetig a legnagyobb pisztráng-féle halunk: a *galóca*, aztán már a *márna* következik, a míg a folyó Bereg-megye tájékán el nem hagyja a hegy- s dombvidéket. Ez a felső része a folyónak, bár a mint látjuk, nemes halak népesítik, halászatilag nagyobb jelentőséggel nem bír bármely más folyónk felsőbb régiójánál. A pisztráng-féle halak különben egész általánosságban sokkal ritkábbak s kisebb tömegben halásztatnak, sem hogy a köz- táplálkozás céljaira szolgálhatnának.

A Tisza halászatának jelentősége ott kezdődik, a hol mint folyó is nevezetessé válik: a középfolyásától le a Dunába ömléséig.

Ezen a részén honosak gazdasági tekintetben legfontosabb halaink: a *tok-félék*, a *fogassüllő*, a *ponty*, a *márna*, a *harcsa*, *csuka*, a *ragadozó ön*, a *keszeg-félék* stb.

Ezek a halak népesítették valamikor hajdan a Tiszát oly mennyiségben, hogy „több volt benne a hal, mint a víz”, akkor, a mikor a folyó vad hatalma a magyar Alföld legnagyobb részén uralkodott.

Ebből a korszakból való az ország s különösen a Tisza halbőségének hire. Az akkori idők feljegyzései s adatai a mai halszük világban valóban legendaszerűeknek tűnnek fel. Természetesen mentől régebbi keletiek ezek az adatok, annál kevésbé alkalmasak arra, hogy azokból a Tisza halászatának közgazdasági jelentőségét az egyes korszakokban számszerűleg megállapíthassuk; mindenkor nagyon jellemzőek azonban s a leghatározottabban tanuskodnak arról, hogy a Tisza mentén lakó nép egyik fő foglalkozása mindig a halászat volt.

I. A Tisza halászata a szabályozás előtt.

A halbőség adatai. A legrégebbi idők emlékeit Herman Ottó gyűjtötte össze a Magyar Halászat című könyvében. Ilyen emlékek a Tiszamenti számos helység s pusztá halászati vonatkozású neve. Szegedet is, hazánk e legnagyobb magyar városát halászok alapították. (Varga Ferencz Szeged város története 1877.)

Történelmi okmányok, királyi adománylevelek igazolják a Tisza halászatának nagy becsét; a Herman Ottó által a mohácsi vész előtti időből felsoroltak között 11 vonatkozik a Tiszára.

Idegen utazók (*Bertrandon de la Broquière* 1443) s hazai krónikások (*Oláh Miklós*, Mátyás király idejében, *Szentiványi Márton* 1669-ben) egyaránt kiemelik a Tisza páratlan halbőségét.

Egy mult századbéli németül írott magyar statisztikának (*Martin Schwartner: Statistik des Königreichs Ungarn*. 1798 M. Trattner) a halakról szóló fejezetében többek között a következőket olvashatjuk: „... de hát a lomha Tisza tudvalevőleg nemcsak Magyarország, hanem egyáltalán Európa leghaldúsabb folyói közé tartozik s nem ritka dolog még napjainkban sem, hogy a szegedi piacon 1 aranyért, ha nem is, a mint a krónika az elmúlt gyér népességű és pénz szűkében szenvedő időből írja, ezer drb., de mégis száz darab szép pontyot adnak“.

Erről a halbőségről egész a nagy átalakulás korszakáig, a Tisza szabályozásáig, hallunk.

A halbőség magyarázata. Egész általánosságban a halbőség magyarázata ma már, mikor a halak élettani természetrajzát ismerjük, egyszerű dolog. A halak szaporodási képessége tudvalevőleg óriási; mindenik pártól százezer számra kerülhet ki évenként az új életet rejtő ikra s kedvező viszonyok között ugyanannyi zsenge ivadék. Az ivadék gyarapodása elsősorban a rendelkezésre álló természetes tápláléktól függ. Ez a táplálék a vízben élő alsóbbrendű növényekből s állatokból áll, a melyek maguk is még alsóbb rendű szervezetekből, sőt közvetlenül szervtelen ásványi anyagokból is élnek. Mindez a vízzel borított talajból s a vízbe jutó hordalékból kerül elő. Ennek az élénk anyagcserének a melynek végső fokán a hal áll, legfontosabb tényezői a *melegség* és a *talaj termőereje*. A melegség a sekély víz-nél van biztosítva; a talaj termőereje pedig legfőképen

azzal, ha a talaj időszakonként — különösen télen — szárazon áll, hogy ily módon a levegő s fagy felújtsa. Télen a halak ugys szűkebb helyre szoríttatnak, mert életműködésük a hidegben a minimumra csökken; legtöbbször egyáltalán nem táplálkozik ilyenkor. Mentől nagyobb már most a *melegebb évszakokban* vízzel borított terület, annál több haltáplálék fejlődhet rajta s így annál több hal nőhet azon. Az előtt a Tisza *völgyét* szabadon járta az ár; még pedig a *lomha Tisza lomha* árja! Lassan, fokozatosan borította el a tavasszal medréből kilépett víz a *rétséget*, a mely ősz óta szárazon állott; a halak nyugodtan, zavartalanul megívhattak a sekély, meleg vízben. És ezen a gyepes, kiváló talaju, friss területen mérhetetlen mennyiségben fejlődtek a zsenge halivadék táplálékául szolgáló alsóbb rendű állati s növényi szervezetek. A kikelt halivadék, de a nagyobb hal is a legbőségesebb táplálékot találta ott s gyorsan nőtt. Mire a vizek kezdtek lepadni, visszahuzódni — nyár derekán olykor nyár végén — megerősödve, meghízva kerültek a folyó medrébe vagy az ártér mélyedéseibe a „tavakba”; itt aztán bőséges volt a fogás. De a Tisza halát a Tisza völgye teremtette. A mai modern okszerű halasgazdaságok teljesen a leírt állapot mintájára formálódtak. Télen át szárazon tartott területeket borítunk el tavasszal vízzel. A víz a területen marad késő ősziig; ez alatt fejlődnek a halak. Téltre leaszttjuk a tavakról a vizet s a halak szűk s mély teletelő tavakba kerülnek tavaszig.

A halbőség és az áradások. A halbőségnek ez az általános magyarázata azonban — ha egy kissé közelebbről tekintjük a dolgot — nem elegendő arra, hogy azokat a valóban „*mesés*“ halgazdagságról felmaradt híreket igazolni tudja. Lehetetlen, hogy e hírek valamely *állandó, megszokott* állapotra vonatkoztak. Az ilyen állapotról maradhattak volna fel általános természetű említések, mint pl. az ország vadban való bőségéről, de nem oly élénk, kiszínezett, határozott leírások s könnyen arra gondol az ember, hogy e leírások „rendkívüli” esetekről szólnak. Ennek a gondolatnak már Herman Ottó is kifejezést ad a következőkben: „Nyilvánvaló, hogy Oláh Miklós a halak e nagy tömegét *ívás* idején látta; erre mutat az áradás felemlítése“¹⁾ Ez azonban csak egy esztendőn belül tett oly észlelés volna, a melyből a halászat általános állapotára, különösen a halállományra helyes következtetést vonni csak az évszak felemlítésével lehet; mert egészen mást jelent az, ha valaki a halak oly nagy tömegét tavasszal, avagy ősszel látja! A hírek ily módon való helyesbitése azonban még nem zárná ki azt, hogy évről-évre ismétlődő, s nem valami rendkívüli jelenségről szóljon; sokkal valószínűbb, hogy a hasonló adatok csak *bizonyos kedvező évekre*, vagy akár *évekre terjedő időszakra* vonatkoznak, a melyeket a Tisza ősi állapotában is felváltottak kevésbé halbő, sőt *kedvezőtlen*, halszük esztendők s időszakok.

Rendkívül érdekesek éppen ebből a szempontból a mult század elejétől kezdődő következő feljegyzések a Tisza halászatáról:²⁾

A mult század első két évtizedében volt hal bőven a Tiszában s bár rendkívül olcsó áron kelt, mégis kitünő kenyérkereset volt a halászat. Különösen nagy

¹⁾ H. O a Magyar Halászat I. k. 108. l.

²⁾ E feljegyzések egy nem rég elhunyt értelmes öreg szentesi halászmestertől, *Danicska Józseftől* valók s közvetlenségük miatt igen figyelemreméltók.

A Tisza árvizei és halászata 1834—1899.

volt a halbőség az 1816—1820-i nagy árvízü esztendőkbⁿ s az utánuk következő időszakban. Az 1831. évvel azonban beköszöntött a nagy szárazság, a mely éveken át tartott. A Tisza mentén „A halastavak sorban kiszáradtak, a halasmedenczékben barmok legeltek. Oly szegénység ütött tanyát a halászok között, hogy azok nagy része megvált a mesterségétől s a földművelésre adták magukat, csikósoknak, bojtároknak, béreseknek stb. álltak be. A halászok csónakjai, bárkái a folyó partján száradtak szét, tüzelő-anyagul használták fel azokat, vagy sertésólakat készítettek belőlük.“

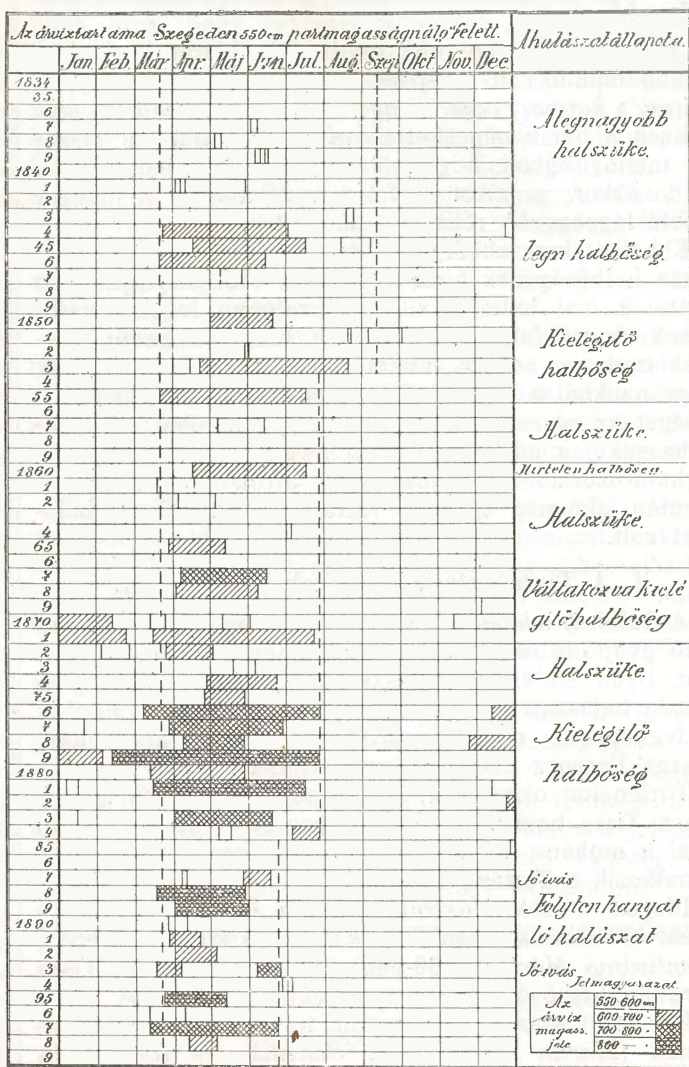
Ime! még a mainál is szomorúbb állapot. Azonban a helyzet változott. A negyvenes évekkel beköszöntöttek a vizes esztendők. A szántóföldeken is felfakadt a víz, az árterek telve voltak. A folyó minden része s az árterek úgy behalásodtak, hogy még a földművesek is hozzáfogtak a halászat üzéséhez, mert ennél kedvezőbb kereseti forrás a Tisza mentén nem volt. A halkereskedés felvirágzott; a lakosság a halszállítást hónapokon át üzt. A tiszai halászok aranykorszaka volt ez. Az 1845. esztendőben az árvíz kora tavasztól egész augusztus utolsó napjáig kint volt az ártereken; mikor a víz visszatért a medrekbe, a Tisza s mellékfolyói úgy benépesedtek hallal, hogy a halászok legfőbb gondja a halakon való túladás volt. Egy-egy hálóvetés eredményéből 10 kocsirakomány is kikerült. „Ha a kereskedő egy-két forintért megvett két mázsa halat, a harmadikat ráadásul kapta.“

Az idézetekből is az az érdekes, eddigelé még schol nem hangsúlyozott körülmény tűnik ki, hogy a Tisza mentén a halbőség a szabályozás előtti időszakban nem volt folytonos évről-évre tartó, hanem csak időszakosan ismétlődő az árvizek kedvező vagy kedvezőtlen lefolyása szerint. A halbőség előidézéséhez aztán nemcsak a nagy árterület, a kedvező lefolyású árvíz, hanem a haltermő területnek a száraz, meddő évek alatt való pihenése is hozzájárult; csakis ez fokozhatta aztán a halbőséget a következő kedvező időszakban mesés mértékűvé!

A mellékelt táblázat szemléltető módon mutatja a Tisza árvizei és halászata közötti összefüggést. Adataival egyszersmind a fent ismertetett feljegyzések is ellenőrizhetők, legalább az 1834. évtől kezdve, a mióta a Tisza árvizeiről műszaki adatokkal rendelkezünk. A táblázatban a Szegednél észlelt árvíz tartama — árvizen a partmagasságot meghaladó vizet értvén — és — világosabb s sötétebb árnyalattal — magassága van feltüntetve; Szentés azonban oly közel van Szegedhez, hogy a helyzet ott lényegesen más nem lehetett. Szembeötlő, hogy mindjárt az első tiz év alatt 1834-től 1843-ig úgyszólván árvíz se volt a Tiszán; a tiz közül öt éven át egyáltalán ki nem lépett a Tisza a medréből, négy éven át is csak 2—7 napig lepte el a partot 1—10 centiméternyire s csak egy esztendőn át tartott az áradás áprilisban és májusban 49 napig, de akkor is csak 17 centiméterre borítván el a terepszint.

Erre az időszakra vonatkozik a szentesi feljegyzéseknek a legnagyobb halzsükéről szóló része.

A következő három esztendő árvízjárása aztán a lehető legkedvezőbb volt a halászat szempontjából. Az ár márcziustól—áprilistól kezdve 0.5—1.0 m. magasságban borította az árteret hónapokon át; 1845-ben szeptember 5-ig! Hogy azon az előzőleg 10 esztendőn át pihent területen micsoda halbőség mutatkozott ily kedvező körülmények között, arról ismét hü képet ad a szentesi feljegyzés! A negyvenes éveket a halászat

fénykorának mondja. A nagy bőségből jutott még az 1847—1848-iki szárazabb esztendőkre is. Az 1849-i évről az akkori nagy események mellett nem maradt ránk az árvízre s halászatra vonatkozó adat.

A következő öt év váltakozva volt árvizes és száraz: „a halászat még meghozta a maga gyümölcsét, hal volt még elég bőven s nem volt okuk a halászoknak panaszra.“

Az 1856. évvel ismét egy négy évig tartó száraz ciklus következett; ennek következménye, hogy az 1856., 1858. rossz évek után, az 1859. év „fekete lapot tölt be a halászat történetében.“ A Tisza tavaszi vízárada elmaradt. Még a legsilányabb takarmányhalak*) sem ívtak meg; nem volt a Tiszában tehát nagy hal sem. „A halászoknak alig egy tized része foglalkozott már régi kedvenc mesterségével. Sok területnek már bérleje se akadt.“

Az 1860-ik év után, a mikor az árvíz ismét januártól augusztusig borította az árterületet, megint csak benépesült a Tisza medre s egy-egy éjjeli halászatnál száz mázsa hal is előkerült!

Ez a hirtelen halbőség azonban, bár előzőleg ismét hosszú ideig pihent a Tisza ártere, mégis külön magyarázatra szorul, mert egy év alatt még se gyarapodhat az ott kikelt hal annyira, hogy ily fogásokat adjon.

(Folytatjuk.)

*) A ragadozó halak táplálékául szolgáló csekélyebb értékű halak.

Vidrák garázdálkodása és a vidrakelepce.

A magyar-horvát határ mentén, a Duna szigetein igen sok vidra él s az utolsó hónapok folyamán különösen Palánka vidékén szaporodtak el ezen hivatlan halászok s nagy pusztítást visznek véghez az ügyis elég szegény halállományban, a melyet ezen a folyamszakaszon a nélkül is elég ellenség üldöz és pusztít.

Vidrát sokat lát itt halász és vadász, de löni az állatot nagyon nehéz és ritkán sikerül, mert rendszerint a víz fölé hajló fatörzseken lapul meg lesben, úgy, hogy a fától meg sem lehet különböztetni mozdulatlan állapotában, ha pedig megmozdul s ez által észrevételetti magát, akkor a másik pillanatban már víz alá bukott és nyoma veszett.

Nem tartom tehát érdektelennek ezúttal közölni azt az egyetlen biztos módszert, a melylyel a vidra törbe csalható és a melynek alkalmazása mindenesetre megérdemli a fáradságot nem csupán azért, mert a halászt egy kellemetlen vetélytársától fosztja meg, hanem azért is, mert a vidra bundája maga elég becses arra nézve, hogy vadászatára gondot fordítsunk.

A vidra nem szeret magának lakást építeni és szívesen elfoglalja azt, a melyet készen talál, csak megfelelően kényelmének s éppen ezért lehet őt elég könnyű szerrel törbe ejteni.

A hol biztosan tudjuk, hogy vidrák tartózkodnak, legyen az akár sziget, akár az állandó part mentén, ott a törött parlon oly helyeket keressünk ki, a melyek elég magasak arra nézve, hogy a középvízállás el ne lepje őket.

Itt a középvízállás magassága fölött, egymástól 300—400 méternyi távolságban vidralakásokat kell építenünk, még pedig a következő módon:

A víztől befelé, a szárazföld felé árkot kezdünk ásni, a mely 25 centiméter széles és 25 centiméter mély legyen s kezdetben némi emelkedést mutasson, de csak az első méter hosszában és egyenes irányu legyen.

Innen az árok, ugyanoly mérettel mint előbb, halad tovább, de ívalakban s némi eséssel, 3 méternyi hosszban s egy kör alakú, egy méter átmérőjű és 25 centiméter magasságú gödörben végződik úgy, hogy a gödör feneké az árok fenekével egy magasságban álljon.

Ha a talaj nagyon laza vagy homokos, akkor megkötésére agyagot vagy tömöttebb földet avagy faneműt használunk nem szabad, hanem az árok és gödör oldalát legzélyszerűbb kőneművel megkötni, de semmi esetre sem kitapasztani, sőt gondosan őrizkednünk kell

minden természetellenes építkezéstől vagy a köveknek falszerű felrakásától s ügyelni arra, hogy az ároknál a 25 centiméternyi távolságot végig betartsuk.

Ha építményünk ennyire haladt, akkor az árkot 25 centiméter magasságban kődarabokkal befödjük, valamint magát a gödröt is és pedig utóbbit legkönnyebben úgy, hogy egy nagyobb követ veszünk középrészül s apróbbakkal feltámogatjuk a gödör szélétől, kupola boltívszerűen; a fedőkövek réseire apróbb köveket helyezünk s az egész alkotmányt beföldeljük, hogy sem légvonat sem eső hozzá ne férjen s azért e célból a földet lebunkóztuk, majd fűvet és fűmagot is hintünk rá, gallyat szórunk vagy szigeteinken bőven termő földi mohát terítünk ki föléje, úgy hogy semmi mesterkéltnyom ne maradjon meg utánunk.

A vidra azonban annyira nem szereti a légvonatot, másrészt pedig oly bizalmatlan, miszerint az így elkészült lakás bejáratát igen ügyes módon el kell maszkiroznunk gallyal, fűvel, mohával vagy levert és bemoházott karókkal, úgy, hogy az emberi szem elől egészen el legyen tüntetve. Az ne aggasszon bennünket, hogy a vidra nem találja meg, mert az a part mentén minden zugot s éppen a legrejtettebbeket keresi fel s mindaddig kutat, míg alkalmas rejtekre nem talál vagy magának kényyszerűségből olyant nem épít; azonban abban csak egy házaspár lakik s ha a fiatalok meg nőnek, azokat nem türik meg benne, hanem lakás után kell nézniök és azért az oly vidéken, hol vidrák tartózkodnak, egész bizonyosak lehetünk fölöle, hogy kelepceinket minden évben elfoglalja egy pár.

Legjobb a kelepcezt a tavaszi nagy víz után építeni vagy a régít használható állapotba helyezni s akkor hat hónapon keresztül nem szabad tájára sem menni, hanem késő ősszel vizsgálhatjuk már óvatosan, hogy csapást vagy nyomokat nem-e fődözhetünk fel közelében s ha igen, úgy friss nyom után, a melyet a csapáson elszórt homok biztosan megmutat, zárjuk el akár zsákkal, akár hálóval a bejárat száját, vagy ha tetszik álljunk fegyverrel lesben s eleve megjelölt helyen bontsa fel valaki a lyuk egy könnyen kiemelhető köve fölött a földburkolatot, emeljen ki egy tenyérnyi követ s hosszú bottal zavarja ki a lyukból a bennlakókat, kik ilyenkor még rendszerint többen vannak, mert csak tél kezdetén szokták kizavarni a fiatalokat a lakásból.

Oly vidrákat, melyeknek saját lakásaik vannak, legalkalmasabb vidravassal fogni, a melyet a csapás mentén állítunk fel. Ügyelnünk kell azonban, hogy a vas rókavasnál nagyobb és erősebb legyen, mert különben kiszabadul belőle.

Jázon.

— TÁRSULATOK —

A „Marosvizi Halászati Társulat“ f. hó 6-án tartotta mult évről elmaradt rendes közgyűlését Aradon Csernovics Diodor elnökletével.

A társulati igazgató évi jelentéséből kivehetőleg a társulati vízszakasz terjedelme 29 tag birtokában 8200 k. hold; ebből már a mult év folyamán csaknem a fele — 3855 k. hold — társulati kezelés alá került. Az eddigi szerződések a közel jövőben lejárván, kilátás van rá, hogy ez év végeig az egész vízszakasz egységes kezelés alá kerül. A rendszeres üzem céljából a terület 20 részre osztott s az egyes részek határai számozott oszlopokkal jelöltettek; a bérbeadás a jövőben ezen kisebb szakaszok szerint fog történni. A választmány javaslatára a köz-

